

John Stuart Mill

Om en fri stats regering af et afhængigt territorium

Introduktion til John Stuart Mill: Om en fri stats regering af et afhængigt territorium (1861)

John Stuart Mill studerede det britiske imperium både som politisk tænker og som administrator i handelskompagniet British East India Company fra 1823-58. I en periode, der strakte sig over mere end fem årtier, argumenterede han for det britiske imperiums berettigelse og førte detaljerede diskussioner over, hvordan det bedst kunne indrettes. Dette kan måske umiddelbart undre. Stuart Mill var – og er ikke mindst i eftertiden kommet til at stå som – arvtager til en liberal politisk tradition, der var anti-imperialistisk i sit udgangspunkt. Liberale tankere med forkærlighed for frihandel som eksempelvis Adam Smith, James Mill og (til dels) Jeremy Bentham, betragtede ikke et koloniale imperium som fordelagtigt eller fortjenstfuldt, hverken økonomisk eller politisk. Imperietanken burde derimod rettelig henlægges til skrotbunken af fejlslagne idéer udledt af en primitiv merkantilistisk forståelse af den politiske økonomis principper. Denne anti-imperiale teoretiske position kunne finde praktisk retfærdiggørelse i, at handlen med de tidligere amerikanske kolonier var blevet fastholdt og endda ligefrem styrket efter at de formelle imperiale bindinger var blevet kappet i den for Storbritannien omkostningsfulde amerikanske uafhængighedskrig. I den her oversatte tekst spørger dette anti-imperiale synspunkt da også i baggrunden, når Stuart Mill omtaler 'kolonialpolitikens ryggsløse teori'.

På trods af dette udgangspunkt blev Stuart Mill en af sin tids mest prominente fortalere for det britiske imperiums konsolidering og ekspansion, og han gav såvel økonomiske, som politiske og kulturelle begrundelser herfor. I denne tekst udfoldes især argumenter i sidstnævnte kategori i en diskussion af forholdet til Indien. Tekstens umiddelbare kontekst var oprøret i Indien i 1857-1858 – i Storbritannien længe kendt som 'Det store mytteri', i Indien som 'Den første uafhængighedskrig'. Oprøret var blevet slået ned men havde ført til, at British East India Company var blevet frataget sine politiske og militære beføjelser til at styre kolonien. Stuart Mill, der havde tilbragt størstedelen af sit arbejdsliv i handelskom-

[SLAGMARK 51/2008 · p. 46-59]

Om en fri stats regering af et afhængigt territorium

pagniet var ikke positiv ved udsigten til, at kolonien skulle styres mere direkte fra London. For Stuart Mill blev det her et brændende spørgsmål, hvordan man generelt skulle skabe og integrere en politisk struktur over store afstande. I dette bredere perspektiv kan teksten ses som en reaktion på spørgsmålet om, hvordan man burde indrette sig politisk i en verden, hvor interaktion mellem mennesker i stigende grad foregik på en global skala. På tværs af geografiske og kulturelle afstande. Her havde Stuart Mill et argument og en rettesnor i en udbredt og af historikere i dag ofte fremhævet idé om en civilisatorisk rangstige med England øverst og de ikke-vestlige samfund i bunden. Samtidigt må eksempelvis hans advarsler mod brede kolonialisters overgreb på oprindelige befolkninger ses i lys af det indlysende men i dag mindre fremhævede faktum, at den stigende interaktion mellem europæere og ikke-europæere fandt sted under alle omstændigheder. Det egentlige spørgsmål var, om det burde foregå inden for en imperial ramme eller ej. Ikke-interaktion var ikke et reelt alternativ. Stuart Mills diskussioner af imperialism strakte sig over næsten et halvt århundrede. Den her bragte tekst udgør et væsentligt fikspunkt i et forfatterskab, der måtte forholde sig til en politisk verden, der på én gang blev både mere imperial og mere globaliseret.¹

Casper Andersen

John Stuart Mill:

Om en fri stats regering af et afhængigt territorium

Frie stater kan som andre stater besidde afhængige territorier [dependencies], der enten er erhvervet ved erobring eller kolonisering. Vores eget er det største af sin slags i den moderne historie. Det er et yderst vigtigt spørgsmål, hvorledes sådanne afhængige territorier bør regeres.

Det er unødvendigt at diskutere sådanne små udposter som Gibraltar, Aden eller Helgoland, der kun holdes som flådebaser eller militære positioner. Den militære eller flademæssige målsætning er her altafgørende og indbyggerne kan derfor ikke blive tilstået regeringen af disse steder; om end de bør overlades alle de friheder og privilegier, der er forenelige med denne restriktion, inklusiv den frie ledelse af lokale anliggender. Som en kompensation for at være lokale ofre for den regerende stats behov bør de tilstås samme rettigheder som indfødte undersåtter i alle andre dele af imperiet.

De fjerntliggende territorier af en vis størrelse og befolkning, der holdes som afhængige territorier, dvs. som er mere eller mindre underlagt den bestemmende magts suveræne handlinger uden at være ligeligt (hvis overhovedet) repræsenteret i dets lovgivende forsamling, kan opdeles i to klasser. Nogle udgøres af folk af samme civilisation som det herskende land, i stand til og modne til repræsentativt styre. Det er eksempelvis tilfældet med de britiske besiddelser i Amerika og Australien. Andre, for eksempel Indien, er stadig

langt fra en sådan tilstand.

Hvad angår de afhængige territorier i førstnævnte klasse så har dette land i vid udstrækning og i en sjælden grad af fuldstændighed realiseret det sande regeringsprincip. England har altid følt sig under en vis forpligtelse til at tildele de af hendes fjerntliggende befolkninger, der var af samme blod og sprog som hende selv – og nogle som ikke var det – repræsentative institutioner udformet som hendes egne. Men forud for den nuværende generation har hun været på samme lave niveau som andre lande, hvad angår den grad af selvregering, som hun har tilladt dem at udøve gennem de repræsentative institutioner, som hun har tilstået dem. England påstod at være at være overdommer over selv deres rent interne anliggender og det ifølge hendes egne, ikke deres, ideer om, hvordan disse anliggender bedst kunne reguleres. Denne praksis var en naturlig følge af kolonialpolitikens ryggesløse teori – engang fælles for hele Europa og endnu ikke totalt opgivet af andre end os – der betragtede kolonier som værdifulde, idet de tilvejebragte markeder for vores varer – markeder der kunne reserves helt og fuldt for os selv. Det var et privilegium, vi værdsatte så højt, at vi mente det umagen værd at tillade kolonierne det samme monopol på vores marked for deres produkter, som vi hævdede for vores produkter på deres marked. Denne forunderlige plan for at berige dem og os ved at lade hver betale enorme summer til den anden, og hvor størsteparten gik tabt undervejs, er for længst blevet opgivet. Men uvanen med at blande sig i koloniernes indre anliggender sluttede ikke, selv om vi opgav ideen om at profitere ved at gøre det. Vi fortsatte med at pine dem, ikke på grund af nogen fordel for os selv, men til fordel for en sektion eller fraktion blandt kolonisterne. Denne hårdnakkede insisteren på at kommandere kostede os et canadisk oprør, inden vi fik den lykkelige tanke at opgive en sådan insisteren. England var som en dårligt opdraget storebror, der af ren vane bliver ved med at tyrannisere sine yngre brødre, indtil en af dem – på trods af styrkemæssig ulighed – i kraft af en vedholdende modstand giver ham grund til at holde op. Vi var kloge nok til ikke at behøve endnu en advarsel. Med Lord Durhams rapport³ begyndte en ny æra i nationernes kolonialpolitik; det udødelige minde om denne noble herres mod, patriotisme og oplyste frisind og om den intellektuelle og praktiske klogskab hos dets to medforfattere, Mr. Wakefield og den begrædte Charles Buller.⁴

Det er nu en fast del af Storbritanniens politik, formuleret i teori og trofast overholdt i praksis, at hendes kolonier af europæisk race besidder, ganske som moderlandet, den fuldeste grad af indre selvregering. De har fået lov til at skabe deres egne frie, repræsentative forfatninger ved at kunne ændre de allerede meget vellidte forfatninger, som vi havde givet dem på hvilken som helst måde de måtte ønske det. Hver af dem regeres af sin egen lovgivende forsamling og udøvende magt byggende på demokratiske principper. Kon-

gens og parlamentets vetoret, der ganske vist stadig nominelt gælder, bliver kun anvendt (og det endda meget sjældent) i forbindelse med spørgsmål, der angår imperiet, og ikke hvis de kun angår kolonien selv. Hvor fri denne skelnen mellem imperiale og koloniale spørgsmål er, kan ses ved det faktum, at alle områderne i regionerne bag vores amerikanske og australske kolonier som ikke er taget i besiddelse er blevet stillet til de koloniale samfunds ukontrollerede rådighed; og det selv om områderne retmæssigt kunnet være bevaret på den imperiale regerings hænder med henblik på at blive administreret til den største fordel for de fremtidige immigranter fra alle dele af imperiet. Hver koloni har altså lige så fuld kontrol over dets egne anliggender, som det ville have haft som medlem af selv den mest løse føderation; og langt mere end der ville tilhøre den under De Forenede Staters forfatning. De er endda frie til at beskatte varer importeret fra moderlandet, som de vil. Deres union med Storbritannien er den mindst vidtgående form for føderal union; men dog ikke en strengt taget lige føderation, da moderlandet beholder den føderale regeringsmagt, der i praksis er reduceret til det mindst mulige. Denne ulighed er selvfølgelig i et eller andet omfang en ulempe for de afhængige territorier, der ikke har en stemme i udenrigspolitikken men tværtimod er bundet af det ledende lands beslutninger. De er nødsaget til at følge England i krig, uden på nogen måde at have været konsulteret inden de bliver indblandet deri.

De (nu lykkeligvis ikke så få) – der tænker, at retfærdighed er lige så bindende for fællesskaber, som for individer, og at mennesker ikke er berettiget til at handle imod andre lande for at opnå fordele for deres eget land på en måde som ville være uretfærdig imod andre mennesker – føler, at selv denne koloniernes begrænsede konstitutionelle underlegenhed er et principbrud, og de har ofte ledt efter måder, hvorpå den kan undgås. Med det i mente er det af nogle blevet foreslået, at kolonierne skulle sende repræsentanter til den britiske lovgivende forsamling. Andre har foreslået, at magten hos såvel vores som deres parlament skulle begrænses til indenrigspolitik, og at der skulle være en anden repræsentativ forsamling for udenrigs- og imperiespørgsmål, i hvilken Storbritanniens afhængige territorier skulle være repræsenteret på samme måde og i samme udstrækning som Storbritannien selv. I dette system ville der være en perfekt lige føderation mellem moderland og hendes kolonier, der ikke længere ville være afhængige territorier.

De opfattelser af retfærdighed og de forestillinger om offentlig moralitet, som disse forslag udtrykker, fortjener stor ros; men forslagene i sig selv er så uforenelige med rationelle regeringsprincipper, at det er tvivlsomt, om nogen fornuftig tænker seriøst har accepteret dem som en mulighed. Lande, der ligger en halv klode fra hinanden, har ikke de naturlige forudsætninger for at være under den samme regering, eller endda medlemmer af én føderation. Selv

hvis de havde tilstrækkelig ens interesser, så har de ikke og kan aldrig med tilstrækkelig regelmæssighed rådslå med hinanden. De er ikke del af den samme offentlighed; de diskuterer og deliberer ikke på den samme arena, men hver for sig, og de har en helt utilstrækkelig viden om, hvad den anden tænker. De kender hverken den andens mål eller har tillid til den andens handlingsprincipper. Lad enhver englænder spørge sig selv, om han kunne tænke sig at have sin skæbne afgjort i en forsamling, hvor en tredjedel var britisk-amerikanske og en anden tredjedel sydafrikansk og australsk. For det må være konsekvensen af noget, der bare ligner en fri og fair repræsentation; og ville alle ikke føle, at repræsentanterne for Canada og Australien, selv i imperie-spørgsmål, ikke kunne vide nok om eller føle tilstrækkeligt for de engelske, irske og skotske interesser, meninger og ønsker? De helt nødvendige betingelser for en føderation er ikke til stede, selv ikke for strengt føderale formål. England har ikke behov for kolonierne for sin beskyttelse; og ville være i en langt stærkere og langt mere værdig position, når hun er adskilt fra dem end som ét medlem af en amerikansk, afrikansk og australsk konføderation. Oven i det handelsmæssige, som hun kan nyde i samme udstrækning efter en adskillelse, så opnår England udover prestige kun lille fordel fra sine afhængige territorier. Og den smule der opnås, opvejes så rigeligt af omkostningerne – og af størrelsen på flåde og hærstyrker, der i tilfælde af krig eller enhver ægte frygt for krig, skal være to eller tre gange større end, hvad der kræves for kun at forsvare England alene.

Men selv om Storbritannien sagtens kunne klare sig uden sine kolonier, og selv om hun ifølge ethvert princip for moral og retfærdighed burde samtykke til deres adskillelse, skulle den tid komme, hvor de efter fuld efterprøvning af den bedste form for union aktivt ønsker at blive adskilt, da er der gode grunde for at bibeholde det nuværende tynde sammenhængsforhold, så længe det ikke føles ubehageligt for nogen af parterne. Det er et skridt, så langt det nu kan gå, imod universel fred og almindeligt venskabeligt samarbejde mellem nationer. Det gør krig umuligt imellem et stort antal ellers uafhængige samfund. Derudover så hindrer det dem i at blive opslugt af en fremmed stat og derved blive en kilde til yderligere aggressiv styrke hos en rivaliserende magt, der enten er mere despotisk eller fysisk tættere på, og som måske ikke altid vil være lige så tilbageholdende eller fredelig som Storbritannien. I det mindste holder det de forskellige landes markeder åbne for hinanden og hindrer de fjendtlige toldmures gensidige eksklusion, som ingen af menneskehedens store samfund, med undtagelse af England, endnu er helt vokset fra. Hvad angår de britiske besiddelser, så har det den fordel, der er specielt værdifuld lige nu, at den moralske indflydelse og vægt, der nydes af den magt, som bedst af alle eksisterende forstår frihed, øges i hele verdens forsamlinger – og hvad denne magts fejl end måtte have været i fortiden, så har det i sine relationer

med fremmede holdt sig mere samvittighedsfuldt og moralsk principfast end nogen anden stor nation synes at tro muligt eller ønskeligt. Unionen kun kan fortsætte så længe som den gør på basis af en ulige føderation. Derfor er det vigtigt at overveje med hvilke midler denne lille smule ulighed kan undgå at være enten ubehagelig eller ydmygende for de samfund, der indtager den mindre ophøjede position.

Den eneste underlegenhed, der er sagen iboende, består i at moderlandet bestemmer for både kolonierne og sig selv i spørgsmål om krig og fred. Kolonierne kan til gengæld kræve af moderlandet, at det modstår aggressioner rettet imod dem. Men – med undtagelse af de tilfælde, hvor det underlegne samfund er så svagt, at beskyttelse fra den stærkere magt er uundværligt for det – så er gensidig forpligtelse ikke en fuld ækvivalent til at være forment adgang til en stemme i diskussionerne. Det er derfor essentielt, at i alle krige – med undtagelse af dem, der som Caffre- og New Zealand-krigene igangsættes for koloniens skyld – da vil kolonisterne ikke (uden deres egen, frivillige anmodning) bliver afkrævet nogle af krigens omkostninger, undtagen hvad der specifikt skal bruges til det lokale forsvar af deres havne, kyster og grænser imod invasion. Ydermere gælder det, at når moderlandet hævder det privilegium at helt selvstændigt tage beslutninger eller forfølge en politik, der kunne udsætte kolonisterne for angreb, da er det rimeligt, at hun påtager sig en betydelig del af omkostningerne til deres militære forsvar selv i fredstid; i tilfælde af en stående hær, hele omkostningen. [...]

Indtil videre har vi omtalt de afhængige territorier, hvis befolkninger er på et tilstrækkeligt højt stade til at være i stand til at blive regeret repræsentativt. Men der er andre, der ikke har opnået dette stade, og som når de haves, må regeres af det dominerende land eller af personer, landet udpeger til det formål. Denne form for regering er fuldt ud legitim, såfremt det er den, der på de underkastede folks nuværende civilisationsstade er bedst egnet til at facilitere deres overgang til et højere fremskridtsniveau. Som vi allerede har set, så er der samfundstilstande i hvilke en energisk despotisme i sig selv er den bedste regeringsform til at træne befolkningen i det, de specifikt mangler for at kunne hævde sig civilisatorisk. Der er andre tilstande hvori det, at der bare er et despoti faktisk ikke har nogen gavnlig effekt, idet de lektioner, som despotiet lærer fra sig, allerede er blevet helt og aldeles lært. Men der er tilfælde hvori nærmest det eneste håb for at avancere ligger i at have en god despot, fordi der ikke er nogen kilde til spontan fremskridt i befolkningen selv. I et indfødt despoti er den gode despot et sjældent og forbigående held, men når de er underkastet et mere civiliseret folk, da burde det folk være i stand til at frembringe dem hele tiden. Det herskende land burde være i stand til at gøre for sine undersåtter alt det, der kunne være blevet gjort af en række af absolutte konger; sikret

som det er med uimodståelig kraft imod den usikre embedsperiode, som alle barbariske despotier er kendetegnet ved; og udmærket af deres geni til at forudse alt det, som deres erfaring har lært den mere avancerede nation. Dette er et frit folks idealstyre af et barbarisk eller semi-barbarisk folk. Vi forventer ikke, at se det ideal realiseret, men medmindre noget der ligner tilstræbes, da er herskerne skyldige i at svigte den højeste moralske tillid, der kan tilfalde en nation; og hvis de end ikke stræber efter det, da er de selviske usurpatorer i kriminalitet på højde med alle dem, der gennem tiderne har ladet deres målsætninger og griskhed gå ud over store dele af menneskeheden.

Det er allerede en almindelig – og hastigt på vej til at blive en universel – tilstand for de mere tilbagestående befolkninger, at de holdes i enten direkte underkastelse af en mere fremskredne eller at de er under de fremskrednes komplette politiske herredømme. Derfor er der på dette tidspunkt få vigtigere problemer end hvordan man skal organisere dette styre, således at det bliver godt snarere end ondt for de underkastede befolkninger; så det giver dem den bedst mulige regering lige nu og med de mest optimale betingelser for fremtidig, permanent forbedring. Men måden at arrangere styreformen for dette formål er på ingen måde lige så vel forstået som betingelserne for det gode styre hos et folk, der er i stand til at regere sig selv. Vi kan endda sige, at det ikke er forstået overhovedet.

For en overfladisk betragtning ser det ganske let ud. Hvis fx Indien ikke er i stand til at regere sig selv, da er alt, der kræves, at der skulle være en minister til at regere det; og at denne minister, som alle britiske ministre, skulle være ansvarlig overfor det britiske parlament. Dette er den simpleste måde at forsøge at regere et afhængigt territorium men det er desværre også så godt som den værste. Den afslører hos sine fortalere en total mangel på forståelse af betingelserne for et godt styre. At regere et land under ansvar for det folk selv og at regere et land under ansvar for et andet folk er to helt forskellige ting. Det, der udmærker den første, er at frihed er at foretrække frem for despoti, hvorimod det er omvendt i den anden. For sidstnævnte er det eneste valg valget mellem despotier; og det er ikke sikkert, at et despoti af tyve millioner nødvendigvis er bedre end et af nogle få eller en million. Men det er ganske sikkert, at et despoti af dem, der hverken hører, ser eller ved noget om deres undersåtter har mange chancer for at være værre end et, af dem der gør. Det menes almindeligvis ikke, at de direkte udøvere af autoritet regerer bedre, fordi de regerer i en fraværende herres navn, og det endda en herre der har tusind andre, mere presserende interesser at holde øje med. Herren holder dem måske underlagt streng ansvarlighed, håndhævet med store straffe, men det er yderst tvivlsomt, om hvor ofte disse straffe vil ramme de rigtige.

Et land kan altid kun yderst vanskeligt og meget uperfekt regeres af frem-

mede; selv når der ikke er ekstrem forskel i sæder og ideer mellem de herskende og de beherskede. Fremmede føler ikke med folket. De kan ikke ud fra den måde, hvorpå en given sag fremstår i deres eget sind, eller ud fra den måde hvorpå det påvirker deres følelser, bedømme hvorledes sagen vil påvirke den underlegne befolknings følelser eller hvordan de vil opfatte den. Hvad en indfødt af gennemsnitlig praktisk kunnen ved per instinkt, er de fremmede nødt til at lære langsomt ved studie og erfaring, og selv da ufuldstændigt. Lovene, vanerne, de sociale relationer som de skal lovgive om er ikke velkendte for dem siden barndommen men derimod alle sammen fremmede for dem. Hvad angår det meste af deres detaljerede viden er de afhængige af de indfødtes information; og det er vanskeligt for dem at vide, hvem de kan stole på. De er frygtede, betvivlede og sandsynligvis upopulære i befolkningen; de opsøges sjældent undtagen med personlige formål for øje. De er tilbøjelige til at tænke, at de, der servilt underkaster sig, er de mest troværdige. Faren for dem er, at de foragter de indfødte. Faren for de indfødte er, at de ikke tror på, at noget af det, de fremmede gør, kunne være til deres fordel. Disse er bare en del af de vanskeligheder, der må kæmpes med hos enhver hersker, der ønsker at regere det land vel, han er en fremmed i. At overkomme disse vanskeligheder vil kræve meget arbejde, en overlegen færdighed hos de ledende administratorer og et højt gennemsnit hos deres underordnede. Den bedste organisering af et sådant styre er det, der bedst vil sikre det arbejde, udvikle den færdighed og placere de bedst egnede i de situationer, der kræver den højeste tillid. Ansvarlighed overfor en autoritet, der ikke har gjort noget af arbejdet, ikke opnået nogen af færdighederne og som for mestendels ikke engang er klar over, at nogen af dem er påkrævet i et eller andet omfang, kan ikke betragtes som en særlig effektiv måde at opnå disse målsætninger på.

Et folks selvregering har en mening og en realitet, men sådan en ting som det ene folks regering af det andet kan ikke eksistere og eksisterer ikke. Et folk kan holde et andet som en kanningård eller enemærke til eget brug, et sted at tjene penge, en menneskelig kvægfarm holdt for egen profitskabelse. Men hvis den regerede befolknings bedste er regeringens faktiske mål, da er det helt igennem umuligt, at et folk skulle være direkte involveret i det. De kan højst give nogle af deres bedste mænd det hverv at holde øje med det. Mænd, for hvem deres eget lands mening hverken kan tjene som guide i udøvelsen af deres pligter og ej heller som en kompetent dommer af den måde, hvorpå pligten er blevet udøvet. Lad enhver overveje, hvordan englænderne selv ville blive regeret, hvis de vidste og bekymrede sig lige så lidt om deres egne anliggender, som de ved og bekymrer sig om hinduernes. Selv denne sammenligning giver ingen tilstrækkelig idé om denne sag: for en befolkning så indifferent overfor politik i det hele taget ville sandsynligvis bare være føjelig og lade regeringen

i fred. I forhold til Indien vil et politisk aktivt folk som englænderne midt iblandt den sædvanlige føjelighed, nu og da blande sig og næsten altid på det forkerte sted. De virkelige årsager bag hinduernes rigdom eller fattigdom, fremgang eller tilbagegang, er for langt væk til at være i syne. Fra England har man ikke den nødvendige viden for at kunne have en anelse om eksistensen af disse årsager, og langt mindre for at bedømme deres virkning. Indiens mest essentielle interesser kan administreres ganske vel uden samtykke derfra eller blive fejladministreret i næsten en hvilken som helst grad, uden at de opdager det.

Der er to slags formål som de i særlig grad er fristede til at blande sig i og til at kontrollere deres delegeredes handlinger i forhold til. Den ene er at tvinge engelske ideer ned i halsen på de indfødte, for eksempel ved omvendning eller ved handlinger, der bevidst eller ubevidst krænker befolkningens religiøse følelser. Denne fejlagtige mening i det regerende land bliver instruktivt illustreret (og endnu mere, da man intet andet ønsker end retfærdighed og fairness og så meget upartiskhed, som kan forventes af folk, der er virkelig overbevist) af det krav, der nu er så udbredt i England, nemlig at få dem – efter elevernes eller deres forældres valg – lært bibelen i regeringens skoler. Fra det europæiske synspunkt kan intet være bedre eller synes mindre åbent for modsigelse på vegne af religiøs frihed. Med asiatiske øjne er det en ganske anden ting. Intet asiatick folk vil nogensinde tro på, at en regering sætter sine aflønnede embedsmænd eller sit officielle maskineri i bevægelse med mindre det gøres med et klart formål for øje; og når man har formål for øje vil ingen asiat tro, at nogen regering, med undtagelse af en svag og foragtelig, vil forfølge dette formål halvt. Hvis regeringsskoler og skolemestre underviste i kristendom og uanset hvilke forsikringer, der blev givet om, at der kun ville blive undervist dem, der selv søgte det, så ville ingen mængde af beviser kunne overbevise forældrene om, at der ikke blev brugt upassende midler til at gøre deres børn kristne, eller i det mindste udstødte fra hinduismen. Hvis de til slut kunne overbevises om det modsatte, da ville det kun være fordi skolen havde fuldstændig fejlet i at konvertere en eneste. Hvis undervisningen havde den mindste effekt i opfyldelsen af sit formål, da ville det ikke kun kompromittere nytten af og selve eksistensen af regeringsstøttet undervisning, men måske også regeringens egen sikkerhed. En engelsk protestant vil ikke let blive forledt til at sende sine børn til et romersk-katolsk seminarium, selv hvis skolen afviser, at den omvender. Irske katolikker ville ikke sende deres børn til skoler, i hvilken de blev gjort til protestanter. Og så forventer vi, at hinduister, der tror, at hinduismens privilegier kan tabes ved en simpel fysisk handling, skal udsætte deres børn for faren for at blive gjort til kristne!

Det er en måde, hvorpå det herskende lands mening har en tendens til

at gøre mere skade end gavn for dets udpegede guvernører. På andre områder vil den sandsynligvis oftere blande sig, der hvor det bliver krævet mest hårdnakket, og det er på vegne af nogle interesser hos de engelske nybyggere. Engelske nybyggere har venner hjemme, har organer, har adgang til offentligheden; de har samme sprog og ideer som deres landsmænd. Enhver klage fra en englænder vil blive modtaget langt mere velvilligt, selv hvis klagen ikke intentionelt tillægges nogen forrang. Al erfaring bevidner det faktum, at når et land bestemmer over et andet, da vil de af det herskende lands individer, der søger til det fremmede land for at skabe en rigdom, være dem af alle, som der er størst behov for at holde i en stram snor. De er altid et af regeringens største problemer. Bevæbnet, som de er, med den herskende nations *prestige* og hånlige overbærenhed, har de følelsen af absolut magt uden dens sans for ansvarlighed. Hos et folk som inderne er selv de største anstrengelser fra de offentlige myndigheders side ikke nok til at give den effektive beskyttelse af den svage imod den stærke; og af alle de stærke, er de europæiske nybyggere de stærkeste. Hvor som helst situationens demoraliserende effekt ikke på den mest forunderlige måde bliver opvejet af individets personlige karakter, der betragter de den oprindelige befolkning som intet andet end skidt under deres fødder. Det forekommer dem monstrøst, at en indfødts rettigheder skulle stå i vejen for den mindste af deres forehavender. De fordømmer den mindste beskyttelse af indbyggerne imod en hvilken som helst magtanvendelse fra deres side, som de må finde nyttig for deres kommercielle formål, og de betragter den oprigtigt som en krænkelse. Så naturlig er denne følelse i en situation som deres, at selv med den modstand den hidtil er blevet mødt med fra de regerende myndigheders side, er det umuligt at forestille sig, at den ikke i et eller andet omfang vil bryde ud fra tid til anden. Regeringen, der selv er fri for denne følelse, er aldrig helt i stand til at holde den nede hos de unge og rå, selv ikke hos sine egne civile og militære embedsmænd, over hvem den har så meget mere magt end over de uafhængige nybyggere.

Således som det er med englænderne, således er det også ifølge troværdige kilder med franskmændene i Algier; med amerikanerne i de stater, der har erobret fra Mexico. Således ser det ud til at være med europæerne i Kina og selv allerede i Japan. Der er ingen grund til at genfortælle, hvordan det var med spaniolerne i Sydamerika. I alle disse tilfælde er den regering, som disse private eventyrere er borgere i, bedre end dem selv, og den gør sit bedste for at beskytte de indfødte imod dem. Selv den spanske regering forsøgte det, ærligt og alvorligt men ineffektivt, som alle kan læse i Mr. Helps instruktive historie.⁵ Vi må spørge, om den spanske regering ville have gjort forsøget, hvis den havde været direkte ansvarlig overfor den spanske mening; for spaniolerne ville uden tvivl have taget parti for deres kristne venner og slægtninge snarere

end for hedningene. Nybyggerne – ikke de indfødte – har stemmen til hjemlandets øre. Det er deres gengivelser, der oftest vil blive regnet for sandheden, da det kun er dem, der har midlerne og motivet til at presse uafbrudt på en uopmærksom og uinteresseret offentlighed. Den mistroiske kritik, hvormed englænderne mere end noget andet folk har for vane at holde øje med deres lands opførsel overfor fremmede, reserverer de som regel til de offentlige myndigheders ageren. I alle spørgsmål, der angår en regering og et individ, tager englænderen det for givet, at regeringen tager fejl. Og når den nybyggende englænder lader den engelske politiske handlings ildkraft regne ned på de forsvarsværker, der er rejst for at beskytte de indfødte imod deres overgreb, da finder den udøvende magt, med deres reelle men svage forestillinger om noget bedre, det mere sikkert for deres parlamentariske interesser, eller i det mindst mindre besværligt, at opgive den angrebne position end at forsvare den.

Det gør tingene værre, at når den offentlige bevidsthed på vegne af det beherskede samfund eller race bliver anråbt (som, til dens store ros, den er meget tilbøjelig til) i retfærdigheden og filantropiens navn, da er der nogen sandsynlighed for, at den rammer ved siden af. For i det beherskede samfund er der også undertrykkere og undertrykte; magtfulde individer og klasser med slaver der kaster sig for fødderne af dem; og det er de førstnævnte ikke de sidstnævnte, der har adgang til den engelske offentlighed. En tyrann eller sensualist, der er blevet frataget den magt, han har misbrugt, og som i stedet for straf lever med lige så stor velstand og pragt som før; en gruppe privilegerede jordejere, der kræver at staten skal give dem en eksklusiv ret til indtægterne fra deres jordejendom eller som med foragt betragter ethvert forsøg på at beskytte masserne fra deres udbytning; disse folk og grupper har ingen vanskeligheder ved at opnå interesserede eller sentimentale fortalere i det britiske parlament eller presse. De tavse masser har ingen.

Disse observationer eksemplificerer et principps virkning – der kunne kaldes et selvindlysende sådant, hvis det ikke var fordi så godt som ingen synes at være opmærksom på det – nemlig at mens forpligtelse overfor de regerede er den største sikkerhed for god regeringskunst, så er forpligtelse overfor andre end de regerede blottet for en sådan effekt, og er derimod snarere lige så tilbøjelig til at skabe ondt som godt. Den forpligtelse, som de britiske herrer over Indien har overfor den britiske nation er først og fremmest nyttig, fordi den sikrer offentlighed og diskussion når der stilles spørgsmålstejn ved en regeringshandling. Nyttens af dette afhænger ikke at befolkningen generelt skal forstå den præcise sag, bare der er nok individer iblandt dem, der gør. Det skyldes, at en rent moralsk forpligtelse ikke er en forpligtelse overfor det samlede folk men overfor hver konkret person iblandt dem, der former sig en mening, og derfor kan meninger blive såvel vejet som optalt, og samtykke eller afvisning fra en, der er

inde i stoffet, kan veje mere end tusind, der ikke kender noget som helst til det. Det er uden tvivl en vigtig begrænsning på de direkte herskere, at de kan stilles til regnskab, og at en eller to af deres jury vil danne sig en ordentlig mening om deres adfærd, om end det for restens vedkommende sandsynligvis vil være betydeligt ringere, end hvis de ikke havde nogen. Som det forholder sig, så er det omfanget af nytte for Indien, der kommer af den kontrol, som det britiske parlament og folk har over den indiske regering.

Det er ikke ved at forsøge at herske direkte i et land som Indien, at det engelske folk kan gøre deres pligt overfor det land, men ved at give dem gode herskere. De kan dårligt give dem en værre end en engelsk kabinetsminister, der tænker på engelsk, ikke indisk politik; der sjældent, hvis nogensinde, bliver længe nok i embedet til at erhverve sig en intelligent interesse i så kompliceret et område; som påvirkes med samme kraft af den kunstige offentlige mening i parlamentet, der består af to eller tre veltalende personer som var det den ægte offentlige mening; og som er under ingen indflydelse fra den træning eller position, der ville lede eller kvalificere ham til at danne en ærlig mening selv. Et frit land, der forsøger at regere et fjernt afhængigt territorium, beboet af væsensforskellige mennesker, ved hjælp af en gren af sin udøvende magt, vil næsten uvægerligt fejle. Den eneste måde, der har nogen ordentlig chance for succes er at regere gennem et delegeret organ af en forholdsvis permanent karakter; og kun tillade inspektionsret og nej-stemme til den udskiftelige stats-administration. Et sådant organ eksisterede i Indien [East India Company]; og jeg frygter, at både Indien og England vil betale en høj pris for den kortsigtede politik, hvormed dette indirekte regeringsinstrument blev afviklet.

Det er til ingen nytte at sige, at et sådant delegeret organ ikke kan have alle en god regerings fornødenheder – at det frem for alt ikke kan have det komplette og altid virksomme sammenfald af interesser med de regerede, som det er så vanskeligt at opnå, selv hvor det regerede folk i en eller anden udstrækning er i kvalificeret til at tage vare på deres egne interesser. Ægte god regering er ikke forenelig med sagens betingelser. Der er kun et valg mellem uperfekte løsninger. Problemet er, hvordan man skal konstruere det regerende organ således at det - med de problemer dets position giver - har så megen interesse som muligt i god ledelse og så lille interesse i dårlig. Disse betingelser findes bedst i et indirekte organ. En delegeret administration har altid den fordel over en direkte, at den i alle tilfælde ikke har andre pligter at udføre end at regere. Den har ingen andre interesser at forfølge end de regeredes. Dets egen magt til at skabe profit gennem dårlig regeringsførelse har muligvis behov for at blive reduceret – i den seneste forfatning for East India Company blev den reduceret – til det mindst mulige niveau; og den kan holdes helt fri af præference fra nogen former for individuelle eller klassemæssige interesser. [...] Hvad hjem-

me regnes for så stor en fordel i det engelske system har været dets ulempe i Indien – nemlig at det voksede frem af sig selv, ikke af et forudtænkt design men af fortløbende hensigtsmæssigheder og ved tilpasningen af et maskineri oprindeligt skabt til et andet formål. Idet landet, på hvilken dets opretholdelse afhang, ikke var det, hvorfra dets fornødenheder voksede, da stod dets praktiske fordele ikke klart for landet selv, og det ville have krævet teoretiske forslag for at have gjort det acceptabelt. Desværre var dette præcis, hvad de synes blottede for; og de almindelige regeringsteorier tilvejebragte dem ikke sådanne, idet disse teorier var blevet skabt for stater, der i alle de vigtige elementer adskilte sig fra denne. Men i regeringskunst såvel som i alle andre dele af menneskelig handling er næsten alle de varige principper først blevet foreslået ved observation af et eller andet særligt tilfælde, i hvilken naturens generelle love handlede på en ny eller hidtil overset måde. Storbritanniens institutioner såvel som de Forenede Staters har det særlige ved sig, at de indeholder de fleste af de regeringsteorier der nu i løbet af generationer på godt og ondt genopvækker de europæiske nationers politiske liv. Det har været skæbnen for ledelsen af British East India Company at foreslå den sande teori bag et civiliseret lands regering af et semibarbarisk afhængigt territorium; og, efter at have gjort det, at uddø. Det ville være særligt trist, hvis dette spekulative resultat efter to eller tre yderligere generationer var den eneste blivende frugt af vores herredømme i Indien. Hvis fremtiden skulle sige om os, at vi efter tilfældigt at have snublet over bedre arrangementer end vores visdom nogensinde kunne have udtænkt, så var den første brug, vi gjorde af vores opvågnede fornuft at ødelægge disse arrangementer og tillade det gode, der havde været i gang med at realisere sig, at falde igennem og blive tabt, på grund af uvidenhed om de principper, hvorpå de afhang. *Di meliora*.⁶ Men hvis en skæbne så vanærende for England og til civilisationen skal undgås, er det gennem langt bredere politiske forestillinger end kun den engelske eller europæiske praksis kan tilbyde; samt gennem et langt mere dybtgående studie af den indiske erfaring og de betingelser for indisk regering, end de engelske politikere eller de, der forsyner den engelske offentlighed med meninger, endnu har vist nogen villighed til at påtage sig.

Oversat af Mikkel Thorup

Uddrag fra kapitel 18 i John Stuart Mill, *Considerations on Representative Government* (1861).

Noter

¹ Eileen P. Sullivan, 'Liberalism and imperialism: J.S. Mill's Defense of the British Empire', *Journal of the History of Ideas*, Vol. 44, No. 4, (1983), pp. 599-617 eftersporer Stuart Mills argumenter for imperialism gennem hans lange forfatterskab. Lynn Zastoupil, *John Stuart Mill and India* (1994) analyserer forbindelserne mellem John Stuart Mills arbejde for East India Company og hans intellektuelle udvikling.

² Uddrag fra kapitel 18 i John Stuart Mill, *Considerations on Representative Government* (1861) [overs.anm.].

³ Earl of Durham, 'Report on the Affairs of British North America', *Parliamentary Papers*, vol. 27, 1839. Lord Durhams rapport anbefalede at det øvre og nedre Canada skulle forenes. Rapporten blev i eftertiden set som et afgørende dokument i formuleringen af hvide bosætter-koloniers relative uafhængighed fra det britiske imperium i indenrigspolitiske anliggender. Mills ven og støtte Charles Buller døde i 1848 [overs.anm.].

⁴ Jeg taler her selvfølgelig om *indførelsen* af denne forbedrede politik, ikke om da den oprindeligt blev foreslået. Æren for at have været dens første fortaler tilfalder utvivlsomt Mr. Roebuck.

⁵ Arthur Helps, *The Spanish Conquest in America, and its relation to the history of slavery and to the government of the Colonies*, 4 bind, London, 1855-1861 [overs.anm.].

⁶ Gud forbyde det [heaven send us better times]